

Lise 9, 10, 11 ve 12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarında Kullanılan Dilin Açıklığı ve Anlaşılabilirliği Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of the Language Used in High School 9th, 10th, 11th and 12th Grade Turkish Language and Literature Textbooks in Terms of Clarity and Comprehensibility

ÖZET

Eğitim öğretim süreçlerinde derslerin işlenmesinde öğretmenlerin birincil kaynakları ders kitaplarıdır. Öğrencilerin kullanımına her zaman hazır olan bu kitaplar, içerisinde yer alan bilgi, örnek ve sorularla bezelidir. Öğrencilerin seviyelerine uygun şekilde hazırlanan kitaplar, konuların öğrenilmesinde yüksek oranda katkı sağlar. Bu uygunluk hem ders içerikleri, örnekler olduğu gibi metinleri de içermektedir. Bu çalışma lise 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında okutulan Türk dili ve Edebiyatı derslerine ait kitaplarda kullanılan dilin açıklığı ile anlaşılabilirliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kitaplarda yer alan öğretici metinler hakkında sınıf seviyelerine uygunluk, öğrenci düzeyine uygunluk, dil bilgisi açısından açıklık ve akıcılık gibi özelliklerine bakarak değerlendirmede bulunulmuştur. Öğrencilere doğru bilgiyi vermek kadar, bilgiyi verme şekli de çok önemli olduğu için konu ve kazanımların öğrenciler tarafından daha kolay öğrenilmesi ve içselleştirilmesi, bilgilerin açık, net ve anlaşılır biçimde sunulmasıyla da alakalıdır. Çalışmada edebi metinler, işlenen konuların en önemli örnekleri oldukları için incelemeye dahil edilmiştir. Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kitaplarda kullanılan dilin öğrenci seviyelerine uygun olduğu, ayrıca edebi eserlerde kullanılan eski dile ait birçok kelimenin dilin zenginliğini artırdığı belirlenmiştir. Kitaplarda yer alan öğretici metinler ise açık, net ve anlaşılır olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili, edebiyat, Türkçe, dil, açıklık, anlaşılabilirlik, cümle.

ABSTRACT

Textbooks are the primary sources of teachers in the teaching of lessons in education and training processes. These books, which are always ready for the use of students, are adorned with information, examples and questions. Books prepared in accordance with the levels of the students contribute to the learning of the subjects at a high rate. This conformity includes both course contents, examples as well as texts. This study was carried out to examine the clarity and comprehensibility of the language used in the textbooks of Turkish Language and Literature courses taught in the 9th, 10th, 11th and 12th grades of secondary education. The instructive texts in these books were evaluated by looking at their characteristics such as suitability for grade levels, suitability for student level, clarity and fluency in terms of grammar. Since the way of giving the information is as important as giving the right information to the students, it is also related to the easier learning and internalization of the subjects and achievements by the students, and the presentation of the information in a clear, clear and understandable way. In the study, literary texts are included in the study because they are the most important examples of the subjects covered. Qualitative research design was used in the research. As a result of the research, it was determined that the language used in the books was suitable for the student levels, and there was a problem in intelligibility only because there were many words of the old language in literary works.

Keywords: Turkish Language and Literature, Turkish, language, clarity, intelligibility, sentence.

GİRİŞ

Eğitim öğretim süreçlerinde başrol unsurlardan olan ders kitapları, öğretme sürecinin ve derslerdeki etkinliklerin oluşturulmasında mühim bir araç olarak ortaya çıkmaktadır. Hem öğretmenlerin hem öğrencilerin sıkça tercih ettiği genel bir öğretim aracıdır. Ders kitapları, öğretim programlarının hedef ve kazanımları yönünde planlanan, sınıfta yapılan etkinliklere rehber olan ve öğretim sürecinde en önemli unsurlardan olan yazılı ve basılı bir araçtır. Bu şekilde öğretim süreçlerinde meydana gelebilecek sorunların yok edilmesinde önemli bir görev ifa eder. Ayrıca öğretim programında ulusal sınırlar içinde belirlenen standart kazanımların bütün öğrencilerce genel bir şekilde sunumu ve standartlaşacak fırsat eşitliğinin oluşması için de ders kitapları çok faydalıdır. Öğretim programı ve hedeflenen düzeyin bilişsel niteliklerine uygunluk ve öğrenci seviyesi özelliklerinin de dikkate alınması gibi durumlar ders kitaplarının niteliğini ve kalitesini olumlu yönde etkileyecektir.

Cümlelerimizi kurarken, ifade edeceklerimizi açık ve net bir şekilde anlatmak gerekir. Söylenecek söz ve anlatılacak görüşler, dile getirilecek duygu ve düşünceler göndericinin aklında açık ve net biçimde kurulmalıdır. Anlatılacak, betimlenecek olaylar, dilin kurallarına uymalıdır. Akıcı metinlerde cümleler, gereksiz ve anlaşılmaz ifadelerden arınık olduğundan metnin anlaşılması kolaylaşır. Sade bir metinde ifadenin yalın, gösterişsiz, kısa ve net olması metni okuyanların eksiksiz anlamasına imkan verir. Söylemesi zor seslerin bulunması, art arda sert ve yumuşak harflerden meydana gelen kelimelerin yer alması, kelime düzeyinde; kelime tekrarları ve aynı anlama gelen kelimelerin birlikte

Bayram Özer¹
Yasir Yıldız²

How to Cite This Article

Özer, B. & Yıldız, Y. (2024).
“Lise 9, 10, 11 ve 12. Sınıf Türk
Dili ve Edebiyatı Ders
Kitaplarında Kullanılan Dilin
Açıklığı ve Anlaşılabilirliği
Açısından Değerlendirilmesi”,
Journal of Social, Humanities and
Administrative Sciences, 10(6):
752-763. DOI:
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14249893>

Arrival: 08 September 2024

Published: 30 November 2024

International Journal of Social,
Humanities and Administrative
Sciences is licensed under a
Creative Commons Attribution-
NonCommercial 4.0 International
License.

This journal is an open access,
peer-reviewed international
journal.

¹ Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ABD, Samsun, Türkiye.

² Müdür Başyardımcısı, MEB, Samsun, Türkiye.

bulunması, cümle düzeyinde; dil ve söylem açısından sağlam bir bütün oluşturulmaması paragraf düzeyinde akıcılığı bozar.

Açıklık ise anlatımın hiçbir tereddüt oluşturmadan, tek bir yargıyı net şekilde karşılamasıdır. Açık anlatımda okuyan da dinleyen her kişi aynı şeyi anlar, tek bir yargıda buluşur. Edebi sanatlar, gereğinden uzun cümleler, noktalama işaretlerinin eksik veya yanlış kullanımı ve anlatım bozuklukları metinlerdeki açıklığı ve anlaşılabilirliği bozan unsurlardır. Örneğin; “Genç kadına yardım ederek yoldan karşıya geçirdi.” cümlesinde “genç” ve “kadına” kelimeleri arasında virgül konulmadığı için anlamda karışıklık söz konusudur. Genç olan kadın mı yoksa kadına yardım eden genç bir insan mı tam olarak belli olmamaktadır. Bu da anlam karmaşasına neden olmaktadır. Yine açık bir anlatım boş yere uzatılmaz; anlatımda karışık ve anlaşılması zor cümleler kullanılmaz. Örneğin; “Gülüşmelerimiz etrafımızdakilerde rahatsızlık oluşturduğunun fark ettiğimizde çok geç kalmamakla birlikte bir utangaçlık duygusuyla hareket edip dört bir yana dağıldığımızda ay çoktan yer değiştirmeye hazırlanıyordu güneşle.” cümlesinde anlatım gereksiz yere uzatılmış ve cümle anlaşılması zor bir durum almıştır. Aksine cümleyi “Gülüşmelerimizin etrafımıza rahatsızlık verdiğini kavrayıp utangaç bir edayla dört yana dağıldığımızda güneş yeni yeni yükseliyordu.” şeklinde söylediğimizde söz, anlatılmak isteneni ve bütün hisleri alıcıya iletecek bir açıklığa ulaşır.

Problem Durumu

Ders kitapları öğrenciler ve öğretmenlerin eğitim ortamlarındaki en büyük yardımcı kaynaklarıdır. Konuların yer aldığı, tanımların ve örneklerin bulunduğu kitaplarda verilen metinlerin de öğrenci seviyelerine uygun olması, açık ve anlaşılır olmaları ders başarısı için çok önemli bir etkidir. Bu çalışmada lise seviyesindeki Türk Dili ve Edebiyatı kitaplarında bulunan metinlerin öğrenciler açısından açıklık/anlaşılabilirlik bakımından değerlendirilmesi yapılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışma 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında okutulan Türk Dili ve Edebiyatı derslerine ait kitaplarda kullanılan dilin açıklığı ve anlaşılabilirliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu kitaplarda yer alan öğretici metinler hakkında sınıf seviyelerine uygunluk, öğrenci düzeyine uygunluk, dil bilgisi açısından açıklık ve akıcılık gibi özelliklerine bakarak değerlendirmede bulunulmuştur.

Araştırmanın Önemi

Yapılan bu çalışmada lise seviyesi Türk Dili ve Edebiyatı kitaplarında sunulan metinlerin öğrenci seviyelerine uygunluğu açısından değerlendiriliyor olması nedeniyle, ders kitaplarının yararlılığı açısından bir yorum yapma fırsatı oluşturmaktadır. Bu çalışmayla lise edebiyat ders kitaplarında bulunan metinler hakkında geçerli veriler elde edilmiş olunacaktır.

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Müfredat Nedir?

Kurulan her devletin yaşayabilmesi için kendine kalben ve zihnen bağlı kuşaklar oluşturması gerekir (Aytaç, 1984). Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasından sonra 1923'te Cumhuriyet'in ilanı akabinde okullarda uygulanan müfredat programları incelenmiştir. Cumhuriyet'in ilanı ile ilköğretimin amaç tahtasında “yeni nesilleri okuma yazma bilmemekten kurtarmak, insanların okuma yazma öğrenmesiyle sosyal hayatta okuma yazma bilmeyen insanlar arasından çıkarmak” vardır (Kodamanoğlu, 1964: 31; İzgi, 1984: 271). Ortaöğretimde ise “mesleğin kaynağından yetişmiş kalifiye ve donanımlı yetişmiş öğretmen topluluğu oluşturmak ve onların eline çağın en yeni araçlarını vererek öğrencileri, toplumu dönüştürmek ve öğrencileri bir üst eğitim seviyesine hazırlamak” gibi temel hedefler görülür (Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943, 1944: 27).

Eğitim öğretim faaliyetlerinin daima belli bir plan dahilinde olması ve bu plan çerçevesinde de amaca uygun çıktılar vermesi hedeflenir. Eğitim sürecindeki tüm paydaşların etkilendiği bu planı veya resmi adıyla öğretim programları yani müfredatı bakanlıklar yetkili birim ve kişilerle birlikte hazırlarlar. Müfredatın uygulanmasını da öğretmenler aracılığıyla gerçekleştirir ve sürecin değerlendirmesini yaparlar. Müfredatı uygulama sürecinde öğrencilerde istendik yönde değişimler gözlemlenirse müfredat başarılı, tersi yönde veya etkisiz şekilde gelişmeler gözlemlenmişse ise müfredat başarısız olarak kabul edilir. Böylece yeniden bir müfredat değişimi ihtiyacı oluşur ve programların içeriğinde ve uygulamasında farklı yollar aranır. Hali hazırda bu çalışmayı yaptığım bu günlerde de “Türkiye Yüzyılı Öğretim Programları” adı altında Milli Eğitim Bakanlığı öğretim programlarında güncellemeye gitmiş, içerik olarak bazı sınıf seviyelerine ait derslerde değişimler gerçekleştirmiştir. 2018 yılında yapılan son müfredat değişikliğinden 6 yıl sonra yapılan bu güncelleme ile eğitim ortamlarından amaçlanan unsurlara ulaşılabilir durumuna da yıllar içerisinde şahit olacağız.

Ders Kitaplarının Önemi

Eğitim sürecinin uygulayıcısı konumunda olan öğretmenlerin derslerinde kullandıkları en önemli araç gereç ders kitaplarıdır. Bakanlık tarafından ücretsiz olarak verilmeye başlanmasıyla, daha eğitimin ilk günü sıralarında hazır olarak sahip oldukları ders kitaplarında öğrencilerin seviyelerine uygun, derslerin içerik ve hedefleriyle uyumlu metinler, etkinlikler, çalışmalar yer almalıdır. Bu uyumluluk ne kadar yüksek oranda olursa ders kitaplarının da başarısı ve faydası o kadar yüksek olacaktır.

İlgili Çalışmalar

Bu bölümde, araştırmamızın konusuyla benzer olarak yapılan bazı çalışmalar literatür taraması yöntemiyle incelenerek ulaşılan sonuçlara yer verilmiştir.

İlköğretim Alanında Yapılan Çalışmalar

Pekel (2019), “8. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Eğitsel, Görsel, Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi” adlı çalışmasında 8.sınıf öğrencilerinin okul Fen Bilgisi ders kitaplarını incelemiş, eksik bilgi, kavram, yöntem veya dil ve anlatım hataları içerip içermediği açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda ders kitabında görülen Biyoloji ünitesindeki kavram yanlışlığı, görsel tasarım hatası, metinle ilişkilendirilmesi, dil ve anlatım yanlışları ile ölçme değerlendirme hataları içerdiği görülmüştür. Bu hatalara ilişkin de çözüm önerileri detaylı bir şekilde araştırmanın “Öneriler” bölümünde sunulmuştur.

Bayır ve Kahveci (2021), “Ortaokul Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Okunabilirlik Açısından Analizi” adlı çalışmalarında ortaokulun tüm sınıf kademelerindeki Fen Bilimleri ders kitaplarının okunabilirlik düzeylerinin belirlenmesini amaçlamıştır. Dört sınıf düzeyinde yer alan ders kitaplarının “Sönmez Formülü” ile incelenmesi sonucunda 5, 7 ve 8.sınıf ders kitaplarının “açık ve anlaşılır”; 6.sınıf ders kitabının ise “anlaşılabilir” düzeyinde olduğu ortaya çıkmıştır.

Erol ve Kıroğlu (2012), “Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi” adlı araştırmalarında yapılandırmacı yaklaşımı temel alan Hayat Bilgisi müfredatıyla yenilenmiş Hayat Bilgisi ders kitaplarının üslup yönünden işlevsel bir şekilde oluşturulup oluşturulmadığının belirlenmesini amaçlamıştır. Araştırma sonucunda ders kitaplarında, dil ve anlatım yönünden haddinden fazla yanlış olduğu görülmüş, okul hayatının ilk zamanlarında, öğrencilerin kitaplarda karşılaştıkları bilgilerle yeni karşılaştığı için bilginin doğruluğu veya yanlışlığı, eksikliği ya da bütün olup olmadığının ayırımına varamadığı belirtilmiştir. Bu yüzden de bu sınıf seviyelerinde yanlış veya eksik öğrenilen bilgilerin sonradan düzeltilmesinin kolay olmadığı hatta bazen imkânsız olduğu vurgulanmıştır. İlkokulun en önemli derslerinden olan bu dersin, çocukların karakterlerini ve etrafını tanımaya, sorgulamaya ve kavramaya başladıkları ilk ders olduğu, bu öneme sahip bir dersin kitaplarında yer alacak yanlışların, çocukların öğrenmelerini etkilediği gibi kitaplara duyulan güveni de azalttığı belirtilmiştir. Kitapların, çocuk eğitimindeki yeri düşünülerek konusunda uzman bir kitle tarafından hazırlanması gerektiği, çocukların yaş aralığının bütün yönlerden dikkate alınmasının önemi vurgulanmıştır.

Şahin (2012), “Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında Sosyal Bilgiler dersine ait kitapların mesaj tasarımı ilkeleri açısından değerlendirilmesini amaçlamıştır. Araştırmasının sonuçlarına göre ders kitaplarında sayfa tasarımının etkili olmadığı, ders kitaplarıyla ilgili mesaj tasarım sorunlarının zaman içerisinde süre geldiği, sorunun çözümüne yönelik önemli adımlar atılmadığı, aynı sorunların farklı zamanlarda ve farklı ders kitaplarında devam ettiği fark edilmiştir. Araştırma sonucunda Şahin (2012), başlıkların kısa/öz olmasını, ilgi/dikkat çekmesini, kitap içinde tutarlı kullanılmasını, başlıkların içerikle uyumlu olmasını ve onu özetlemesi gerektiğini önermiştir.

Ortaöğretim Alanında Yapılan Çalışmalar

Şimşek ve Çinpolat (2021), “Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri” adlı çalışmalarında Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarını okunabilirlik açısından incelemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda bu metinlerin “Ateşman Okunabilirlik Formülü”yle orta güçlükte; “Çetinkaya-Uzun Okunabilirlik Formülüyle” ise okuma seviyede olduğu görülmüştür. Ayrıca bilgi veren metinlerin okunma açısından sanatsal metinlere göre daha yorucu oldukları ve zorluk seviyesinin sınıf düzeyiyle uyumlu şekilde artmadığı belirlenmiştir.

Eskimen (2018), “9-12.Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı İle Dil ve Anlatım Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında “Türk Dili ve Edebiyatı programı”na göre hazırlanmış 9 ve 10.sınıf ders kitapları ile eski müfredata göre oluşturulmuş ve halen eğitim ortamlarında okutulan 11. ve 12. sınıf ders kitapları hakkında öğretmenlerin fikirlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmadan elde edilen verilere göre yenilenmiş Türk dili ve edebiyatı müfredatının ve buna yönelik hazırlanan ders kitaplarının dil ve edebiyat adıyla bir başlık altında birleştirilmesi, etkinliklerin yoğunluğunun seyreltilmesi öğretmenler tarafından olumlu bulunan ve

kabul görmüştür. Ancak ders kitaplarında metin türlerinin bütün özelliklerinin yansıtılmadığı, konusal yaklaşımdan çok kronolojik yaklaşımın görüldüğü belirtilmiştir. Öğretmenler tarafından bütün kitaplar kabaca, görsel ve üslup açısından ihmal edilmiş olduğu; içerik yönüyle ise metin sayısının çok ve uzun olduğu, ölçme-değerlendirme açısından ise kitaplarda yer alan problemlerin yetersiz olup öğrenci ihtiyaçlarını karşılamayan, farklılıktan azade ve tek tip olduğu şeklinde görüşler ortaya konmuştur.

Kemiksiz (2021), “Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri” adlı çalışmasında lise Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik düzeylerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Ulaşılan verilere göre hikaye tarzı metinlerde 9. sınıf için ‘kolay’ ve ‘orta güçlükte’ metinlerin eşit, 10. sınıf için ‘orta güçlükte’, 11 ve 12. sınıf içinse ‘kolay’ metinlerin ağırlıkta olduğu; öğretici metinler açısından ise bütün sınıf seviyelerinin ‘orta güçlükte’ metinler görülmüştür.

Erdem ve Topbaş (2017), “Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerilerine Dair Öğretmen Görüşleri” adlı çalışmasında Malatya ilinin merkez ilçelerinde 2005 yılına gelene dek tek ders / tek kitap olarak ve geleneksel biçimlerle öğretilen dersin; iki ders / iki kitap olarak öğretilmesinden dolayı bir problem olup olmadığını; ders kitaplarının yeterli olup olmadığını, araştırmalarında tespit etmeye çalışmışlardır. Araştırmaya göre öğretmenlerin çoğu ders kitaplarında yer alan metinlerin seçiminde dikkatli olunmadığını, ders kitaplarında yer alan etkinliklerin sayıca gereğinden fazla olduğunu, ders kitaplarında etkinliklerden ziyade metinlerin daha faydalı olduğunu, kitapların çok da özenli hazırlanmadığını ve ders kitaplarını sadece metinleri okumak için kullandıklarını belirtmişlerdir.

Diğer Çalışmalar

Araştırma konusuyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında, ders kitaplarının öğrenci ve öğretmen açısından ne denli önemli olduğu görülmektedir. Kitaplar derslerde öğrencilerin birincil kaynaklarından olup tüm ülke genelinde ortak kullanılması nedeniyle de çok önem arz etmektedir. Ulaşılan bilgiler ışığında ders kitaplarındaki metinlerin öğrenci seviyelerine uygun olmaları en mühim konu olarak göze çarpmaktadır. Yine her sınıf seviyesi için konuların yoğunluğu, metinlerin türleri, örneklerin çeşitliliği değişmektedir. Burada önemli olan hedefe uygunluk, amaca hizmet etmedeki başarıdır. Bazı metinler edebi eser oldukları için dil ve anlama açısından öğrencileri zorlamışsa da, metin sonunda verilen açıklamalar ve kelimelerin anlamlarının yer aldığı bölümlerle öğrencilerdeki kavrama yetersizliğinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

YÖNTEM

Lise 9, 10, 11 ve 12. sınıfları, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ortaöğretim kurumlarında okunması önerilen Türk Dili ve Edebiyatı derslerine ait kitaplardaki metinleri açıklık ve anlaşılabilirlik açısından incelemek için oluşturulan bu çalışmada nitel araştırma modellerinden “temel nitel araştırma deseni” kullanılmıştır. Araştırmacılar bu tür bir çalışmayı kendi ifadeleriyle yorumlayıcı bir şekilde yapabilir (Merriam, 2018, s. 22). Bu yöntem, ders kitaplarının öğrencilerin zihinlerinde açık ve anlaşılır bir şekilde mesajların iletilme başarısı incelenmek istendiğinden uygun görülmüştür.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Çalışmamızda ders kitaplarındaki metinler “doküman incelemesi” ile analiz edilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılması amaçlanan tema veya temalarla ilgili bilgi içeren yazılı araçların analizini kapsamaktadır. Araştırma sürecinde 4 ders kitabındaki toplam 175 metin incelenmiş, açıklık ve anlaşılabilirlik ölçümü için daha net sonuçlar elde edebilmek adına metinlerin tümü incelenmiştir. Metinler edebi ve öğretici metin olarak iki grupta yer almaktadır. Ayrıca cümlelerde anlatımı bozan, karıştıran veya özellikle, sanat yapma amacı da dahil, dilin açıklığı ve anlaşılabilirliğine uymayan cümleler analiz edilmiştir. Metinlerde yer alan cümlelerin kelimeleri incelenerek günümüz Türkçe’inde kullanılıp kullanılmadığı, kökeni, anlatım bozukluğu içerip içermemesi dikkate alınmıştır.

İncelenen Ders Kitapları

Bu çalışmada 2023-2024 eğitim sezonunda liselerde (9 ve 12. sınıflar) okutulan Türk Dili ve Edebiyatı ders kitapları incelenmiştir. Çalışmada veriler; 9, 10 ve 11. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı (Yücel, Türkyılmaz ve Sağır) ve 12. sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabı (Filazi, Çuhadar, Karaca, Bozbıyık ve Baycanlar, 2021), olmak üzere dört adet ders kitabından elde edilmiştir. Bu dört ders kitabında bulunan okuma metinlerinden toplam 175 metin incelenmiş ve analiz edilmiştir. Bu metinlerden bazılarında alıntılar yapılarak aşağıdaki tablolarda yorumlar yapılmıştır.

BULGULAR

Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarının açıklık ve anlaşılabilirlik açısından sınıf düzeylerine uygun olup olmadıklarının incelenmesi için öncelikle araştırma süresince incelenen ders kitaplarındaki metinlerin başlıkları her sınıf için

ayrı ayrı tablolarda yer almış ve ilk olarak 9.sınıf ders kitabına ait veriler Tablo 1’de, 10.sınıf ders kitabına ait veriler Tablo 2’de, 11.sınıf ders kitabına ait veriler Tablo 3’te, 12.sınıf ders kitabına ait veriler Tablo 4’te sunulmuştur:

Tablo 1: 9. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ait metinler:

Metin	Yorum
1.Ünite 1.Metin: Edebiyat (Öğretici Metin)	Yanda adı verilen metinler öğretici türünde olduğundan tümünde anlamda karışıklık oluşturacak ve de anlamayı zorlaştıracak ifadeler yer almamaktadır. Metinler kelime hazinesi olarak zengin bir yapıdadır.
1.Ünite 2.Metin: Metin (Öğretici Metin)	
2.Ünite 1.Metin: Zincir (Hikaye)	Bu metin türü edebi olmasına rağmen hikaye olduğu için anlaşılır bir dille oluşturulmuştur. İfadelerde herhangi bir kapalılık ve anlam karışıklığı görülmemektedir.
3.Ünite 2.Metin: Kaldırımlar (Şiir)	Bu metinler birer şiirden alıntı olduğu için bolca kapalılık ve söz sanatları içermektedir. Özellikle estetik amaç için kurulan tamlamalar şiir türünün en has özelliği olan kolay anlaşılama, her okuyana farklı anlamlar sezdirme gibi hedefler için yapılmıştır. Bu sayede dili kullanma gücü ve kelimelerin sanlam derinliklerinin anlaşılmasını yönünden başarılı bir metindir.
3.Ünite 3.Metin: Akıncı (Şiir)	
4.Ünite 1.Metin: Tasa Kuşu (Masal)	Masallarda sade, açık bir dil ve anlatım vardır. Anlatımda söylenmesi güç kelimelere, ayrıntılı betimlemelere yer verilmez. Masalların başında, ortasında ve sonunda kalıp sözlere yer verilir. Bu alıntılanan kısım da masalların başında yer alan kalıp ifadelerdir.
4.Ünite 3.Metin: Harname (Fabl)	Göz doktoru olan şair Şeyhî’ye, Sultan Çelebi Mehmet’in gözündeki rahatsızlığı giderdiği için Tokuzlu köyü tımar olarak hediye edilmiştir. Şeyhî, köye giderken tımarın eski sahipleri tarafından tartaklanır ve yaşananları eserinde sembolik biçimde anlatır. Eser 126 beyitten oluşan bir mesnevidir ve eski Türkçe ile yazıldığı için günümüze göre anlaşılması epey zor olmaktadır.
5.Ünite 1.Metin: Yaprak Dökümü (Roman)	Yaprak Dökümü adlı eser, modernleşme dönemi Türk toplumunda yaşanan sosyal değişimlerin, yitirilen değerlerin Ali Rıza Bey ve ailesinde oluşturduğu dağılma ve yıkım süreci anlatılmaktadır. Roman hem yazıldığı dönem için hem de günümüz için yalın bir dille yazılmış olarak kabul edilebilir. Ancak o dönemde sıkça kullanılıp şimdi pek fazla rastlamadığımız yabancı dil kökenli kelimeler de eserde yer almaktadır. Örneğin, “kezalık (aynı şekilde) ve teşrifat (kabul töreni)” gibi.
6.Ünite 2.Metin: Kaynana Ciğeri (Tiyatro)	İnsanların ve halkın sorunlu yönlerini güldüren öğelerle bezeli şekilde yansıtan tiyatro türüne komedi denir. Komedi türü eserlerde korkak, dalkavuk rolündeki karakterler huy ve davranışlarıyla izleyiciyi güldürürken düşündürmeye çalışır. Necati Cumalı, töre komedisi türündeki bu tiyatrosunda halk yaşayışından faydalanmıştır. Yazar eserinde gelin-kaynana, gelin-görümce karşıtlıklarını, sade bir üslupla halk deyişlerini de içererek güldürü ortamında vermiştir. Açık ve anlaşılır bir biçimde dili kullanarak okuyuculara ulaşmıştır.
7.Ünite 2.Metin: Cenevre (Otobiyografi)	Otobiyografi (öz yaşam öyküsü) yazarların kendi hayat öyküsünü kaleme aldığı metin çeşididir. Otobiyografilerde hayatı anlatılan kişinin başarıları, dikkat çekici yönleri açık ve yalın bir üslupla ifade edilir. Yanda adı verilen metinde de yabancı sözcüklerin pek olmadığı, dilin açık ve anlaşılır olduğu görülmüştür. Bu da öğrencilerin metni kavramalarında kolaylık sağlamaktadır.
8.Ünite 6.Metin: Mektup	Mektup; kişiler ve kurumlar arasında veya bunların kendi arasında iletişim amacıyla yazılan yazılardır. Ulaşılabilinen türe ait en eski örnekler Mısır firavunlarına ve Hititlere aittir. İslamiyet’i tanıtmaya ve dünyaya yayma amacıyla Hz. Muhammed’in Mısır, Habeşistan ve Bizans yöneticilerine gönderdiği mektuplar türün önemli örneklerindedir. Bu metin de Sabahattin Eyüboğlu’nun Fransa’da öğrenciyken babasına gönderdiği mektuptan bir alıntıdır. 1932 yılına ait olması nedeniyle o dönem kullanılan bazı terimler (ekspeze: bilimsel yazı, lisansiyeli: lisans mezunu) metinde yer alsa da genel olarak sade ve anlaşılır bir üslupla yazılmıştır.
8.Ünite 6.Metin: Şikayetname (Mektup)	Kanunî, Bağdat’ı aldığı anda, fakir bir hayat süren Fuzûlî, padişaha şiirler sunar. Padişah da bu şiirlerini beğenerek vakıftan ona maaş bağlar. Kanunî, İstanbul’a gittikten sonra memurlar bazı nedenlerle saire maaşını ödemez. Zorda kalan Fuzûlî, Nişancı Mustafa Çelebi’ye yazdığı bir mektupla memurların tavrını ona bildirir. Eser yazıldığı dönem olan 16. yy.’ın etkisiyle Arapça, Farsça ile bezeli bir dille kaleme alınmış ve şiirsel bir üslup kullanılmıştır. Bu yüzden günümüzde kullanılmayan birçok kelime de yer almaktadır. Ancak eser bu şekliyle kelime hazinesi yönünden oldukça zengindir. Zira öğrenciler metinden hareketle eski kelimelerden haberdar olarak kelime dağarcıklarını geliştirecektir.
9.Ünite 4.Metin: Blog	Bireysel bir internet hizmeti olan blog, insanların diğer insanlara sunmak istediği yazı, yorum, görsel ve işitsel türlerde içeriklerin yer aldığı internet tabanlı bir ortamdır. “Web” ve “log” kelimelerinin birleşmesiyle oluşan “weblog”un kısa halidir. Bu metnin de günümüze yakın bir dönemde yazıldığı, açık, anlaşılır ve sade bir dile sahip olduğu görülmektedir.

9. sınıf kitabında yer alan metinler incelendiğinde liseye yeni başlayan öğrenciler için seviyelerine genel olarak uygun olduğu görülmüştür. Öğrencilerin yeni karşılaştıkları bu derste hem dil bilgisi hem de edebiyat konularının harmanlandığı, birçok edebi türü eserler aracılığıyla öğrenerek daha yetkin bir duruma gelmeyi amaçlanmaktadır. Özellikle öğretici metinlerde dilin kullanımını açık ve sade olduğu için öğrencilerin metni anlamalarında herhangi bir olumsuzluk yaşanmamaktadır. Lise seviyesinin ilk sınıfı olan ve öğrencilerin ortaokuldaki Türkçe dersi sonrası edebiyat ile tanıştıkları bu derse ait kitapta yer alan metinler öğrenciler açısından kolaylıkla anlaşılabilir ve de kavranabilir seviyededir. Böylece hem kelime dağarcıkları daha zenginleşmekte hem de okuduklarını anlama ve

yorumlama aşamalarında daha başarılı sonuçlar elde etmelerine imkan sağlamıştır. Bu da öğrencilerin ileriki yıllarda girecekleri sınavlarda özellikle okuduklarını anlama sorularında doğru yanıtları bulmalarında çok olumlu rol oynayacaktır.

Tablo 2: 10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ait metinler:

Metin	Yorum
1.Ünite 2.Metin: Din Edebiyat İlişkisi	Bu metin bilgi veren öğretici bir metin olduğu için cümleler açık ve anlaşılır şekilde kurulmuştur. Öğrencilerin kavramasında herhangi bir sorun teşkil etmemektedir.
2.Ünite 1.Metin: Bamsı Beyrek Destanı	Orijinal adı “Kitâb-ı Dedem Korkud Alâ Lisân-ı Tâife-i Oğuzân (Oğuzların Diliyle Dedem Korkut’un Kitabı)” olan “Dede Korkut Hikayeleri” adlı eserde yer alan hikayelerden olan Bamsı Beyrek Destanı kitapta öğrencilere sunulmuştur. Hikâyeler, 9-11. yüzyıllar arasında oluşup 15. yüzyılın sonunda yazıya geçirilmiştir. Bu metinler, destan özelliği gösteren hikayelerdir. Dede Korkut Hikâyeleri’nde Oğuzların kendi çekişmeleri; tabiatla, olağanüstü güçlerle ve düşmanlarla mücadeleleri anlatılır. Eserin dili sade ve anlaşılırdır.
2.Ünite 5.Metin: Bu Büyük Adam Kimdir?	Tanzimat Dönemi eserleri toplum için sanat anlayışını benimsemiş ve geleneksel hikâye ile Batı tarzı hikâye arasında bir köprü görevi üstlenmiştir. Bu eserler topluma yönelik yazıldığı için yazıldığı döneme göre sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Bu eser de Sami Paşazade Sezai’nin Küçük Şeyler adlı eserinden alınmış bir metindir. Günümüze göre eski kelimeler içerse de genel olarak açık ve anlaşılır bir eserdir.
3.Ünite 1.Metin: Koşuk	İslamiyet öncesi Türklerde kazanılan savaşlar sonrasında düzenlenen eğlencelerde söylenen şiirlere koşuk adı verilir. Koşukların konuları genellikle aşk, doğa ve yiğitlik olurdu. Eski Türkçe dönemine ait olan bu metin, günümüz Türkçesine göre oldukça kapalı ve anlaşılması zor şekildedir. Kelimelerin günümüz karşılıkları olmadan metni anlamak zor olacaktır. Ancak öğrencilerin metni inceleyerek eski dile ait kelimeleri öğrenmeleri ile kelime hazineleri artacak, Türkçe’nin kökeni ile ilgili bilgileri de olumlu yönde değiştirecektir.
3.Ünite 6.Metin: Hikmet	Hoca Ahmet Yesevi’nin dinî-tasavvufî şiirlerini topladığı Divan-ı Hikmet adındaki eserinden bir metin olan eserde, Eski Anadolu Türkçesi dili görülmektedir. Beyitler halinde ve aruz ölçüsüyle yazılan bu şiir yazıldığı döneme göre sade bir dil içerse de günümüze göre anlaşılır olmamakta ve de kapalı bir halde bulunmaktadır. Öğrencilerin kelimeleri araştırarak günümüz anlamlarını öğrenmesiyle kelime dağarcıkları gelişecek ve olumlu etkileneceklerdir.
3. Ünite 8.Metin: Nefes	Alevi-Bektaşî tekke törenlerinde kendine has müzikle söylenen, tarikatın inançlarını karşılayan ilahilere nefes denir. Bu türde genellikle tasavvufî görüşteki vahdeti vücut ilkesi, tarikat kuralları konu edilir. Eserler okuyucu veya dinleyicinin anlayabileceği sadelikte, açık ve anlaşılır bir üslupla yazılır. Bu şiirde de verilen mesajlar net ve anlaşılabilir.
3.Ünite 12.Metin: Gazel	Divan şiiri; 13-19. yy’lar arasında süren, eğitilmiş kesime veya saraya hitap eden şiir anlayışıdır. Adını şairlerin eserlerini topladıkları divanlardan almıştır. Arap ve Fars edebiyatı etkisinde gelişmiştir. Bu tür genellikle beyitler halinde ve aruz ölçüsüyle yazılmıştır. Çoğunlukla şahsi temalar işlenmiştir. İçerikten çok biçim önemsenmiş, sanatlı ve ağır bir dil kullanılmıştır. Bu yüzden halkın anlamadığı, kapalı bir tür olmuştur. Ancak dili kullanma becerisi, sanatlı söyleyişteki ustalık, Türkçe’nin zenginleşmesine ve anlam yoğunluğunun artmasını sağlamış, öğrencilerin de kelime dağarcıklarına katkı sağlamıştır.
4.Ünite 1.Metin: İlyada	Halkların hayal gücüyle bezenen destanlar, olağanüstülüklerle doludur. Sözlü edebiyat anlayışının bir ürünü olan destanlarda, mitolojik unsurlar bulunur. Bunlarda ortaya çıktıkları dönemin inanç, kültür ve sanat anlayışını görürüz. Halkın, kendi arasında nesilden nesle söylenerek oluştuğu için de, kullanılan dil açık, sade ve anlaşılırdır.
4.Ünite 3.Metin: Danişmend Gazi Destanı	Destan türü edebiyatımızda İslam önce ve İslam sonrası olmak üzere 2 ayrı dönemde işlenir. Bu metnin alıntıldığı eser de İslam sonrası döneme ait olup, dini unsurlarla oluşmuş, Danişmend Gazi’nin savaşları, mücadelelerinin anlatıldığı bir eserdir. Yine bu eser de üstteki eser gibi türüne has olarak sade ve anlaşılır, açık bir tarzda oluşmuştur.
5.Ünite 1.Metin: Sefiller	Dünya edebiyatının en önemli eserlerinden olan Sefiller adlı roman, orijinal dilinden Türkçe’ye çevrilmiş ve okuyucunun anlayabileceği bir dille sade ve açık bir biçimde yayımlanmıştır. Bu yüzden okuyucunun eseri anlamasında bir sorun oluşmayacaktır.
5.Ünite 4.Metin: Ateşten Gömlek	Halide Edip Adıvar’ın Kurtuluş Savaşı günlerini anlattığı bir eser olan Ateşten Gömlek, dönemin insanının içinde bulunduğu durumu ve vatanın kurtuluş sürecinde yaşadığı zorlukları işlediği bir eserdir. Eserde o dönem konuşulan eski kelimeler (örn: mütekebbir: Kibirli, kendini beğenmiş) yer alsada genel olarak açık, sade ve anlaşılır bir dile sahiptir.

6.Ünite 1.Metin: Kanlı Kavak	Geleneksel Türk tiyatrosu türlerinden biri olan Karagöz, gölge oyunu adıyla da anılır. Oyun kişilerinin manda veya deve derisinden kesilerek yapılan biçimlerine tasvir denir. Oyun; bir perde üzerine ışık vasıtasıyla yansıtılan bu tasvirlerin hayalci, hayali veya hayalbaz adları verilen kişi tarafından canlandırılmasıyla icra edilir. Bu oyun ilk olarak Şeyh Küşteri tarafından oynatıldığı için gölgelerin yansıtıldığı perdeye Küşteri meydanı da denir.
7.Ünite 1.Metin: Memurluk Yaşamı (Anı)	Anı (hatıra); bilim, sanat, spor, siyaset vb. alanlarda ya da bir meslek dalında tanınmış insanların, yaşadıkları veya şahit oldukları önemli olayları anlattıkları yazı türüdür. Anı özelliği gösteren ilk metinlerimiz Göktürk Kitabeleri'nde bulunmaktadır. Anılar, yazıldığı döneme ait kullanılan dilin özelliklerini taşır ve yansıtır. Bu alıntılanan metin de Cumhuriyetin ilk yıllarına ait olduğu için anlaşılabilir ve açık bir metin olma özelliği göstermektedir.
8.Ünite 2.Metin: Sekiz Pasifik Adası Suya Gömüldü (Haber Metni)	Televizyon, gazete veya dergilerde yer verilen haberlerin içeriğinin sunulduğu metinlere haber metni denir. Haber metinleri herkesin anlayabileceği şekilde, açık, sade ve tarafsız bir şekilde hazırlanır. Bu alıntılanan metin de bu özelliklere sahiptir.
9.Ünite 1.Metin: Evliya Çelebi Seyahatnamesi	Gezi yazısı (seyahatname); bir yazarın seyahat ederek ulaştığı yerlerde kazandığı bilgi, gözlem ve tecrübelerini paylaştığı yazı türüdür. Gezi yazıları edebiyatımızda geçmiş yüzyıllar öncesine dayanan bir türdür. Özellikle Evliya Çelebi'nin eseri çok ünlüdür. Yazar gezilerinde gördüğü yerleri kaleme almış, yaşadığı dönemin dilinin de özelliklerini yansıtmıştır. O dönem dilde yer alan Arapça ve Farsça sözcüklerin çokluğu dikkat çekmektedir. Bu yüzden günümüzde anlaşılması zor ifadeler içermektedir. Ancak alıntılanan diğer metin günümüze daha yakın olduğu için daha açık ve anlaşılır bir şekilde yazılmıştır.
9.Ünite 3.Metin: Mavi Yolculuk	

10. sınıfa ait ders kitabında yer alan metinler, bir önceki seneye göre konu olarak daha ileri seviyededir. Önceki yılda temel konu ve kavramlar işlenmiş ve bunlara uygun metinlere yer verilmiştir. Bu sınıf seviyesinde ise konular biraz daha ayrıntılı olarak verilmiş ayrıca yeni konu ve üniteler de görülmüştür. Metinlerin içerikle uyumlu, öğrenci seviyesine uygun olduğu görülmüştür. Yalnızca eski dönem Türk diline ait eserlerde görülen birçok Arapça ve Farsça sözcükler, öğrenciler açısından dezavantaj oluştursa da metin sonlarındaki açıklamalar ile bu zorluk ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca bu şekilde de öğrencilerin kelime hazinelerinin arttığı, eski eserleri anlamakta daha kolaylık sağladığı dikkat çekmiştir. Böylece kitabın amaca hizmet etmede herhangi bir sorun teşkil etmediği söylenebilir. Metinlerin sahip olduğu kelimelerin farklılığı öğrenciler açısından avantaj oluşturmaktadır.

Tablo 3: 11. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ait metinler:

Metin	Yorum
1.Ünite 1.Metin: Ayna ve Toplum	Bu eserde yazar toplumun edebiyatta yansıtılış şekliyle ilgili yorumlar yapmaktadır. Metin öğretici türde bir eser olduğundan her okuyanın anlayabileceği şekilde olup açık, sade ve anlaşılır bir üslupla yazılmıştır.
2.Ünite 1.Metin: Koca Öküzün Ölümü	Bu eser, cumhuriyetin ilk dönemini yansıtan bir eserdir. Toplumcu gerçekçi anlayışla yazıldığı için de halkın anlayabileceği bir dille, açık bir şekilde kaleme alınmıştır.
3.Ünite 2.Metin: Mütasadif	Şiir Tanzimat 2.dönemine aittir ve dönem özelliklerini yansıtmakta başarılıdır. Hamit Tarhan'a ait olan bir şiirden alıntılanan metin, dönemin özelliklerine has olarak ağır ve sanatlı, anlaşılması zor bir şekilde yazılmıştır. Şu anki öğrencilerin ve okuyucuların da kelimelerin karşılıkları veya anlamları verilmeden okuması ve anlaması mümkün değildir.
3.Ünite 5.Metin: Merdiven	Saf şiir (öz şiir) anlayışına ait olan bu metinde, mesaj verme amacı olmamakta sadece estetik (güzellik) amaç görülmektedir. Öğretici değildir, bireysel temaları işler. Saf şiir, dil ve anlam unsurları, sezdirme ve çağrıştırmaya amacı güder. Sembollerle anlatma görülür. Bu eser de bu akımın en güzel örneklerindedir. Kullanılan dil anlaşılır olsa da verilmek istenen mesaj tam anlamıyla açık değildir.
3.Ünite 9.Metin: Sanat	Faruk Nafiz Çamlıbel'e ait olan "Han Duvarları" adlı şiir kitabında yer alan eserde, cumhuriyet döneminde görülen milli unsurların işlenmesi hareketine şahit oluruz. Metin Anadolu'ya yönelişin bir yansımasıdır zira. Bu yüzden de dil sade, açık ve anlaşılır bir özelliktedir.
3.Ünite 11.Metin: Heyder Baba'ya Selam	Azerbaycan Türkçesi'ne ait bu şiirde şair köyüne duyduğu hasret ve sevgiyi anlatmaktadır. Aslında daha çok Farsça şiirleriyle tanınan Hüseyin Şehriyar'a ait olan bu şiiri şair, annesinin kendi dilinde bir eser yazmasını istediği için Türkçe kaleme alınmıştır. Bu da şairin anlaşılacak istemesine ve hem halkının hem de annesinin onun eserlerini açıkça kavrayabilmesini istemesindedir. Ancak bu eser Türkiye Türkçesine göre dil ve anlatımda farklılıklar gösterdiği için okuyucuların ve öğrencilerin anlamasında zorluk oluşturmaktadır.
4.Ünite 1.Metin: Dünyada ve Türkiye'de Rüzgar Enerjisi (Makale)	Makaleler, ispat ve kanıt gerektiren, bilgi içeren, bilgiyi de açık ve net bir şekilde asla anlam karmaşıklığına izin vermeyecek türde metinlerdir. Bu eserde de türün kendine has özelliklerini görmekteyiz. İşlenen konuyla ilgili tüm mesajlar açık ve anlaşılır bir şekilde verilmiştir.

5.Ünite 1.Metin: Zenginlerin İftar Sofralarında (Sohbet-Söyleşi)	Sohbet, yazı türü edebiyatımıza Tanzimat Dönemi'nde gazetecilikle birlikte girmiştir. Bu dönemin yazarları, diğer türlerde de görüldüğü gibi sohbette de toplumsallığı gözetmiş; yaşanan döneme göre sade bir dil kullanmışlardır. Bu eserlerden “Zenginlerin İftar Sofralarında”da yazarın sohbet havasında, okuyucu sanki karşısındaymış gibi günlük konuşma diliyle yazdığı, mesajlarını açık ve anlaşılır şekilde kaleme aldığı görülmüştür. Ancak diğer eser olan “Mizahta Ehliyet”te ise hemen hemen aynı döneme ait olsalar da yazarın dil anlayışına binaen daha fazla yabancı sözcüklerin olduğu, döneme ait birçok eski kelimelerin yer aldığı görülmektedir. Bu da öğrencilerin metni anlamasında olumsuzluk oluşturmaktadır.
5.Ünite 3.Metin: Mizahta Ehliyet (Fıkra)	
6.Ünite 2.Metin: Huzur (Roman)	Edebi eserler, özellikle de romanlar yazıldıkları dönemin dil ve anlatım özelliklerini yansıtmada, o dönemin kelime hazinesini göstermede çok başarılı bir rol oynamaktadır. Ahmet Hamdi Tanpınar'a ait “Huzur” romanı da yazıldığı dönemin dil özelliklerini başarılı şekilde yansıtmaktadır. Ancak günümüze göre şu an kullanılmayan birçok kelimeyi de içerdiğini görmekteyiz. Yazar tarafından verilmek istenen mesaj dönemine göre açık olsa da günümüz için net bir yapıda değildir.
7.Ünite 3.Metin: Buzlar Çözülmeden (Tiyatro)	Bu iki metinde de yazarların kullandığı dil açık, net ve anlaşılır olarak görülmektedir. Zaten tiyatro metinleri söz sanatlarının çok yapılmadığı, okuyucuya verilmek istenen mesajın direkt olarak ulaştırıldığı eserlerdir.
7.Ünite 4.Metin: Andromak	
8.Ünite 2.Metin: Rabia Hatun Şiirleri (Eleştiri)	Eleştiri türü edebiyatımızda Cumhuriyet döneminde olgunlaşmış bir türdür. Bilgi verici bir tür oldukları için de dil sade ve anlaşılır olmaktadır. Bu eserde de dilin o döneme göre açık ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Ancak günümüz için bazı kelimelerin günümüz karşılıklarının verilmesi gerekmektedir.
9.Ünite 1.Metin: Sami Paşazade Sezai Bey (Mülakat)	Mülakat (görüşme); sanat, bilim, siyaset, spor vb. alanlarda meşhur insanları tanıtmak veya onların bir konuda fikirlerini öğrenme amaçlı yapılan, karşılıklı konuşmaların yazıya geçirilmesiyle oluşan, öğretici metin türüdür. Bu eser de dönemine göre sade yazılmış olsa da günümüzde çok fazla kullanılmayan kelimeler içerdiği için öğrencilerin anlamasında zorluk yaşatabilir.
9.Ünite 2.Metin: Traktörcü (Röportaj)	Röportaj; bir hakikati, problemi, olay ya da durumu ortaya koymak; açığa çıkarmak amacıyla oluşturulan bilgi veren gazete ve dergi yazısıdır. Bu tür eserler araştırmaya, incelemeye, sorgulamaya, gezip görmeye ve somut verilere dayanır. Tür, ülkemizde 1950'den sonra gelişme göstermiştir. Bu eser, ait olduğu eserde de tarımda makineleşmenin artması sonucu insan gücünün azalması ve tarım işçilerinin işsiz kalması anlatılmıştır. Eserde köylülerin kendilerine has ağız özellikleri yer alsa da metin açık ve anlaşılırdır.

11. sınıf ders kitabını incelediğimizde metinlerin ünite dağılımına göre oldukça yeterli sayıda olduğu, özellikle birden fazla örneği gerektiren şiir ve roman türlerinde verilen farklı eserlerin öğrencilerin dikkatini çekmede ve bilgi dağarcıklarını geliştirmede oldukça faydalı olduğunu görmekteyiz. Metinlerin niceliği kadar niteliklerinin de önemli olduğu ve ait oldukları ünite veya konulara tam örnek oldukları da fark edilmektedir. Birçok eserde yer alan eskiden kullanılan kelimelerin günümüzde de öğrenciler tarafından öğrenilmesi kelime hazinelerinin gelişmesinde çok faydalı olmaktadır.

Tablo 4: 12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı ders kitabına ait metinler:

Metin	Yorum
1.Ünite 2 ve 3. Metin: Edebiyat ve Psikoloji	Yanda verilen eserlerin türü bilgi verici yani öğreticidir. Bu sebeple iki metinde de dil sade, açık ve anlaşılırdır.
2.Ünite 3.Metin: Karanfilsiz	Yanda verilen iki eser de cumhuriyet dönemine aittir. İlk metin bu dönem yazarlarından olan Adalet Ağaoğlu'na, ikinci metin de Füzûzan'a aittir. Bu döneme ait eserlerde olduğu gibi bunlarda da dil sade, açık ve anlaşılırdır. Verilmek istenen mesajlar okuyucuya direkt ulaşmaktadır.

2.Ünite 5.Metin: Yangın	Yanda verilen iki eser, edebiyatımıza cumhuriyet döneminde giren minimal (küçürek) hikaye türüne aittir. Bu eserler, betimleme ve çözümlemeye dayanmaz, yalnızca bir zaman diliminin anlatımı olan metinlerdir. İki eserde de dil sade ve anlaşılır şekilde kullanılmış ve okuyucuya mesaj net bir şekilde sunulmuştur.
2.Ünite 6.Metin: Seçkin Göz	Yanda verilen eser Cumhuriyet sonrası edebiyatımızda var olan saf şiir (öz şiir) anlayışındaki Ahmet Hamdi Tanpınar'a aittir. Bu anlayışa göre, şiirde dil, her şeyin üstünde tutulmuş ve divan şiirinin şekil yapısından da etkilenilmiştir. Bu şiir tarzıyla yazılan şiirlerde ahenkli, özlü ve etkili söyleyiş önemlidir. Bu eserde de anlayışın özellikleri görülmekte ve söz sanatları var olsa da cümlelerde açıklık ve anlaşılabilirlik göze çarpmaktadır.
3.Ünite 1.Metin: Ne İçindeyim Zamanın	Yanda verilen eser, Türk edebiyatının toplumcu gerçekçi şairlerden olan Attilâ İlhan'a aittir. Şair, şiir anlayışına bağlı olan diğer şairler gibi toplumsal konulara yer vermesinin yanında kişisel konuların da öne çıktığı eserler yazmıştır. Eserlerinde büyük harf kullanmayan ve noktalama işaretlerine yer vermeyen şair, bu eserde de aynı alışkanlığını devam ettirmiştir. Ancak şair, şiir anlayışına uygun olarak cümlelerini açık, sade şekilde kullansa da noktalama işaretlerinin olmaması bazen anlam karmaşasına yol açabilmektedir.
3.Ünite 3.Metin: Acı Ninni	Yanda verilen şiir, Garip akımı temsilcilerinden olan Oktay Rifat'ın bir eseridir. Rifat da diğer Garip şairleri gibi sevgi, çocukluk, hayata bağlılık, gündelik hayatta karşılaştığımız insanların yaşamı, günlük hayattan basit konulara eserlerinde yer vermiştir. Oktay Rifat, bu şiirinde "çalgıcılar, balıkçı çocuk" gibi sıradan insanları ve onların günlük hayatlarını işlemiştir. Bu yüzden eser açık, sade ve anlaşılır bir özellik göstermektedir.
3.Ünite 7.Metin: Bir Şehri Bırakmak	Yandaki şiir, İkinci Yeni şiir anlayışına bağlı olan Turgut Uyar'a aittir. Şair, bazen bu anlayış ile beraber geleneksel şiire ait öğelere de şiirinde yer vermiştir. İkinci Yeni şiiri, Garip akımına tepki olarak ortaya çıktığı için eserlerinde kapalılık, soyutluk görülür. Bu yüzden bu eserde de aynı özellikler görülmektedir. Bu da her okuyucu için anlaşılır olma özelliğinden uzak kalmalarına neden olur. Zaten hedef kitleleri de seçkin bir okur kitlesidir. Halkın direkt kendisine ulaşma amaçları yoktur. Ancak metin öğrencilerin kelime hazinelerinin artması açısından oldukça zengindir.
3.Ünite 11.Metin: Büyüyüp Giden Hüzün'e	Yanda adı verilen şiir Cumhuriyet sonrası toplumcu eğilimde yer alan şairlerden Süreyya Berfe'ye aittir. Eserde, şairin şiirlerinde görülen yalın ve samimi üslubu görürüz. 1960 sonrası toplumsal eğilimi işleyen şairler, eserlerinde "yerleşik düzene eleştiri, sınıfsal sorunlar, kadın, doğa, kentleşme sorunları" gibi temaları işlemişlerdir. Bu şairler eserlerinde bazen anlamı öne çıkararak, açık ve yalın bir üslup kullanırken bazen de İkinci Yeni'nin imgesi, kapalı şiir anlayışından etkilenmişlerdir. Ancak şair bu eserde halk şiiri motiflerinden de yararlanarak sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanmıştır.
3.Ünite 14.Metin: Bağa Gidenin Türküsü	Yanda verilen eser, Mithat Cemal Kuntay'a aittir. Yazar; eserinde oluşturduğu kahramanlarla II. Abdülhamit, II. Meşrutiyet ve Mütareke dönemlerindeki İstanbul'u kaleme almıştır. Romanda Adnan karakteri yardımıyla toplumun yaşamış olduğu üç dönemi ve meydana gelen toplumsal ve sosyolojik değişimleri işlemiştir. Eser cumhuriyetin ilk yıllarına ait olduğu için kullanılan kelimelerde o döneme has örnekler görürüz. Günümüzde pek duymadığımız ancak o dönem sıkça kullanılan kelimeler, şu an için öğrencilerin metni anlamasında olumsuz bir durum oluşturmaktadır. Ancak dil dönemine göre açık bir özellik göstermektedir.
4.Ünite 1.Metin: Üç İstanbul	Yanda verilen eser, Cumhuriyet Dönemi yazarlarından Latife Tekin'in romanına aittir. Postmodernizm akımının görüldüğü eserde köyden kente göç, aile içi çatışmalar, bir ailenin çözülüşü gibi gerçekler farklı bir bakış açısıyla anlatılmıştır. Eser dil ve anlatım özellikleri açısından toplumsal konuları işlemesine de uygun olarak açık ve anlaşılır bir biçimdedir.
4.Ünite 5.Metin: Selvi Boylum Al Yazmalım	Yandaki eser, ünlü Kırgız yazarlardan Cengiz Aytmatov'a aittir. Eserde İlyas adlı bir kamyon şoförü ile köylü kızı Aysel'in birbirlerine sevdalanmaları, bazı sebeplerden dolayı ayrılmaları ve sonra tekrar karşılaşmaları anlatılmaktadır. Eser Kırgızistan Türkçesi ile yazılmış ve Türkiye Türkçesi de dahil onlarca dile çevirisi yapılarak birçok ülkede yayımlanmıştır. Eser çok sevilmiş ve filmlere de konu olmuştur. Bu beğenin en büyük nedeni eserin dilinin sade, açık ve anlaşılır olmasıdır. Çevirisinde bile ana dilindeki o samimiyeti ve yalınlığı belirlemektedir.
5.Ünite 1.Metin: Hürrem Sultan (Tiyatro)	Yanda verilen eser cumhuriyet dönemine ait olsa da, olayların yaşandığı dönem Osmanlı Devleti'nin en kudretli zamanlarından olan Kanuni dönemine aittir. Bu yüzden eserde o dönemin dil ve anlatım şekilleri kullanılmıştır. Ancak günümüz için fazla kullanılmayan birçok kelime olsa da yazar bu zorluğu anlatım gücünün etkisiyle savmıştır. Okuyucular ve de özellikle öğrenciler ders kitaplarında eski döneme ait kelimelerin anlamı bulunduğu için metni rahatlıkla anlamakta ve verilmek istenen mesajları açık bir şekilde almaktadır.
5.Ünite 3.Metin: Yaralı Geyik	Cumhuriyet Dönemi yazarı olan Necati Cumalı'nın bu eseri, kaynağı doğrudan doğruya halk kültüründen alınan bir tutku ve hayal peşinde koşan ve eline geçmesi imkanı olduğu halde para, koltuk, mevki gibi maddi imkânlarla karşı ideallerini tercih eden bir avcının hikâyesi anlatılmıştır. Eserde yazar dili sade, açık ve anlaşılır şekilde kullanmış, halkın kendisini anlattığı için halkın diliyle bir eser oluşturmuştur.
6.Ünite 1.Metin: Doğruluk Kaygısı (Deneme)	Yanda adı verilen parça 16. yy.da yaşayan Montaigne'in Denemeler adlı eserinden alınmıştır. Yazara göre, özgür bir ortamda yapılan eleştiriler doğru bilginin ortaya konulmasında önemli yer tutar. İçerdiği düşünceleri kanıtlayıcı hissetmeyen deneme; "bence, bana göre şudur" gibi ifadeleri kullanan, bireysel his ve fikirler bulunduran bilgi veren bir sanatsal türdür. Denemeyi ilk kez bir tür olarak işleyen de yazarın kendisidir. Eser Fransızca'dan dilimize çevrilmiştir ancak bilgi verici bir tür olduğu için herkesin açık ve anlayabileceği bir şekilde çeviri tamamlanmıştır.

6.Ünite 4.Metin: Sabaha Doğru	Yanda verilen eser, Cumhuriyet Dönemi yazarlarından Oktay Akbal'a aittir. Akbal; denemelerinde, günlük hayatın tekdüze gerçekleriyle ilgili fikirlerini hatıralarından yararlanarak anlatmıştır. Dili etkin kullanmaya, okurun fikir deryasını genişletmeye dikkat etmiştir. Denemelerin samimi bir havada ve doğallıkla kaleme alınması; cümlelerin anlaşılır, öz ve sade olması bu türün ayırt edici özelliklerindedir. Yazar da bu özellikleri eserinde yansıtmıştır.
7.Ünite 1.Metin: Nutuk (Söylev)	Yanda verilen eser, ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün 1919 ile 1927 yılları arasında yaşadığı olayları ve o döneme ait anıları anlattığı eserdir. Atatürk eserini yazıldığı dönemin dil özelliklerine uygun olarak kaleme almış, o dönem kullanılan birçok eski sözcüğe de yer vermiştir. Ders kitaplarında bulunan bilinmeyen söz ve söz gruplarının anlamlarına bakarak öğrencilerin metni anlamasında herhangi bir zorluk olmamaktadır. Zaten söylev tarzı eserler halka yönelik olduğu için verilmek istenen mesajlar direkt, açık ve anlaşılır olmaktadır.
7.Ünite 3.Metin: Kök Türk Kitabeleri	Yanda adı verilen eser, nutuk (söylev) türünün edebiyatımızdaki ilk timsali olan Kök Türk Yazıtları'dır. Kitapta yer alan metin bu yazıtlardan olan Bilge Kağan Kitabesi'nde bulunmaktadır. Eserde beylerine ve milletine seslenen hükümdar, onlara Türk milletini birleştirmek ve halkı başta Çinliler olmak üzere düşmanlara karşı kuvvetlendirmek için verdiği mücadeleyi anlatmıştır. Bilge Kağan'ın yazıttaki ifadeleri son derece vurucu bir üslup gücüne sahiptir. Kitabeler Kök Türk alfabesiyle yazılmış olup ilk defa Thomsen tarafından okunmuş ve sonrasında günümüz diline çevrimi tamamlanmıştır. Metinde verilmek istenen mesaj net, açık ve anlaşılırdır.

Lise seviyesinin son sınıfı olan 12.sınıflara ait ders kitabında artık konular tamamlanmış, Türk dili ve edebiyatına ait tüm türler kitaplarda sunulmuştur. Bu sınıf seviyesinde diğer seviyelerde verilmeyen son türler de yer almış ve örneklendirilmiştir. Metinlerin ait oldukları türlere göre uyumlu, öğrenci seviyesine uygun olduğu görülmüştür. Metinler açık, sade ve anlaşılır bir şekilde olup öğrencilerin yorumlamakta zorlanacağı kelimeler de metin sonlarında açıklamalı olarak yer almaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Sonuç ve Tartışma

Araştırma sonucunda dört sınıf seviyesine ait ders kitaplarında toplam 175 metin olduğu tespit edilmiş, bunlardan araştırmamıza örnek teşkil edebilecek nitelikte olan 63 tanesi bu çalışmada incelenmiştir. Elde edilen bilgilere göre Türk Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında incelenen metinlerin genel olarak öğrenci seviyesiyle uyumlu olduğu görülmüştür. İncelenen kitapların örnek metinlerine bakıldığında özellikle öğretici metinlerde dil ve anlatım özelliklerinin öğrencilerin kolayca anlayabileceği, verilmek istenen mesajların net bir şekilde ulaştırıldığı görülmektedir. Özellikle 2015 yılında müfredat programlarında yapılan değişikliklerin, kitaplara olumlu yönde etki ettiği, metinlerin konularına göre daha başarılı bir şekilde örneklendiği, dil bilgisi hatalarının azaldığı ortaya çıkmıştır. Ancak edebi metinlerin yer aldığı örneklerde ise metinlerin tür ve bağlı oldukları edebi anlayışa has kelime ve biçim özellikleri, yazarın dili kullanma anlayışı ve eserin yazıldığı dönemin etkisi göz önüne alındığında, anlaması zor ve karmaşık eserler de bulunmaktadır. Özellikle "Şiir" ünitelerinde örnek olarak sunulan Divan edebiyatı eserleri, ağır üslup, bol söz sanatları ve neredeyse tamamen kapalı bir anlatım şekline sahip oldukları için öğrencilerin eserleri anlamalarını mümkün kılmamaktadır. Bu olumsuzluğun çaresi olarak metnin ardından verilen kelime anlamları bölümünde, öğrenciler eski ve yeni kelimeleri yer değiştirerek eseri yorumlamaya ve çözümlenmeye çalışmaktadır.

Araştırma sürecinde incelenen kitaplarda yer alan metinlerin ait oldukları üniteler bazı sınıf seviyelerinde tekrarlanmaktadır. Örneğin şiir, roman, hikaye gibi türler her sınıf seviyesinde işlenmektedir. Burada yapılan ayırım ya da sınıflandırma bu türlerin çok geniş bir çerçevede yer almasından dolayı daha çok kronolojik olmuştur. Türk diline ait ilk eserlerden, günümüze ait olanlara dek süren ve bu süreçte ortaya çıkan edebi akımlar, topluluklar ve şahsiyetlere kitaplarda yer verilmiştir. Elbette her türe ait bütün eserleri kitapta bulundurmak çok zor olsa da, yer alan eserlerin çoğu kendi türlerinde ayırt edici özelliklere sahip olanlardır.

Güven (2010), 11. sınıf Türk Edebiyatı kitabı için öğretmen ve öğrenci görüşlerini incelediği çalışmasında, öğretmen ve öğrencilerin ders kitabında işlenen edebî dönemden kaynaklı bilinmeyen kelimelerin fazlalığından, bazı metinlerin yorumlanamadığını belirtmiştir. Kitapta öğrencilerin seviyesinin üzerinde metinlerin olduğunu, bazılarının da Tanzimat ve Servet-i Fünun dönemleriyle alakalı olduğundan bilinmeyen kelimelerin fazla olması sebebiyle metinlerin anlaşılamadığını ifade etmiştir. Demir (2010)'in Türk Edebiyatı ders kitaplarının programa uygunluğunun öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi adlı çalışmasında ise ders kitaplarına metin seçiminin öğretim programına uygun bulunmadığı yönünde sonuç elde edilmiştir.

Öneriler

Öğretmen ve öğrencilerin birincil kaynağı olan ve tüm öğrencilerin ayırt edilmeksizin teslim aldığı bu kitaplar, içerdikleri bilgilerin doğruluğu, faydaları ve öğrencide oluşturacağı farkındalığı derecesinde başarılı sayılacaktır. Bu sebeple kitapların hazırlanırken öğrencilerin anlayabilme ve kavrayabilme edimlerinde herhangi bir olumsuzluk ve zorluk oluşturmayacak metin ve bilgilerle bezeli olması doğru olacaktır. Türkyılmaz, Can ve Karadeniz (2016) "Öğrenci Görüşleriyle Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerlendirilmesi" adlı çalışmalarının sonuç

bölümünde, eğitim yöntem ve tekniklerinin, araştırmaların ortaya koyduğu verilere göre ders kitaplarının çağın gereksinimlerine uygun olarak hazırlanması gerektiğini belirtir. Kitaplarda kullanılacak metinlerin eğitim, pedagojik ilkeler ve görsel unsurların dikkate alındığı; edebiyat bilimcilerinin önderliğinde eğitim bilimcilerinin, sanatçıların da dâhil olduğu bir ekipçe hazırlanması gerektiğini önerirler. Ayrıca ders kitaplarının hazırlanma sürecinde, bu kitaplara yönelik yapılmış olan akademik inceleme ve çalışmalardan da yararlanılarak daha başarılı ders kitaplarının oluşturulması mümkün olacaktır.

Kitapların derslerin en birincil kaynağı olduğu unutulmadan, alanlarında yetkin kişilerce üzerlerinde yoğun bir çaba ve inceleme sonucu ortaya çıktığı unutulmamalıdır. Öğrencilerin yeni bir eğitim seviyesinde yeni türler ve yeni eserlerle karşılaştığını görmekteyiz. Her yıl kitapların yeniden basımı yapılarak okullara dağıtılıyor olması da öğrenciler açısından bulunmaz bir fırsat olarak görülmektedir. Ayrıca bu baskı nedeniyle her sene ya da iki yılda bir olmak kaydıyla, kitaplarda yer alan eserler değiştirilebilir. Böylece çocukların da hep aynı metinlerle karşı karşıya kalmaması sağlanabilir. Bu şekilde öğrencilerin de ne kadar fazla eser ve kelime öğrenirse o kadar yüksek kelime dağarcığına sahip olacakları da aşikardır.

KAYNAKÇA

- Aytaç, K., Eğitim Politikası Üzerine Konuşmalar, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1984.
- Bayır, E., & Livdumlu Kahveci, S. (2021). Ortaokul Fen Bilimleri Ders Kitaplarının Okunabilirlik Açısından Analizi. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(3), 1561-1572.
- Çıplak, G., & Balcı, A. (2022). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Özelliğinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(30), 170-187.
- Demir, C. C. (2010). Türk Edebiyatı Ders Kitaplarının Programa Uygunluğunun Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Demir, S., & Sinan, A. T. (2016). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Anlam Yapıları Üzerine Bir Değerlendirme. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1324-1342.
- Dubay W. H. (2004): "The Principles of Readability, Impact Information", Costa Mesa, CA: Impact Information, 2004; 1-72.
- Erdem, İ., & Topbaş, S. (2017). Dil ve Anlatım ile Türk Edebiyatı Derslerinde Karşılaşılan Sorunlar ve Bunlara Yönelik Çözüm Önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 21(2), 465-495.
- Erol, B., & Kıroğlu, K. (2012). Hayat Bilgisi Ders Kitaplarının Dil ve Anlatım Yönünden Değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(32), 155-176.
- Eskimen, A. (2018). 9-12. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı, Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilim Ve Teknoloji Dergisi*, 4(2), 111-129.
- Günaydın, Y. (2023). Readability Levels of Story Series Prepared for PIKTES. *Sakarya University Journal of Education*, 13(2), 345-370.
- Güven, C. (2010). On Birinci Sınıf Türk Edebiyatı Ders Kitabı Hakkında Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri: Zonguldak İli Örneği, Yüksek Lisans Tezi. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- İnci, F. H., Koştu, N., Özen Çınar, I., Korkmaz Aslan, G., et al. (2016). The Readability and Design of Health Education Materials. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 18(1), 28-39.
- İzgi, Ö., "Atatürk'ün Eğitim ve Üniversitelere Bakış Açısı", *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.1, S., 1984, 267-276.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Düzeyleri. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 973-992.
- Kodamanoğlu, M.N., Türkiye'de Eğitim (1923-1960), Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 1964.
- Kurtoğlu Zorlu, Ö. (2015). Readability of primary school 3rd grade Turkish and Social Studies text-books. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 1(3), 807-813.
- Lüle Mert, E. (2014). The Readability of the Texts In the Turkish Textbooks in Turkey. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(3), 87-98.
- Merriam, S.B. (2018). Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Milli Eğitim Bakanlığı (2023). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Ders Kitapları. <https://www.mebkaynak.com/category/turkdl/> (Erişim Tarihi 02.03.2024).
- Pekel, F. O. (2019). 8. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabının Eğitsel, Görsel, Dil ve Anlatım Yönünden İncelenmesi. EKEV Akademi Dergisi(78), 221-260.
- Şahin, M. (2012). Ders Kitaplarının Mesaj Tasarımı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(3), 129-154.
- Şimşek, Y., & Çinpolat, E. (2021). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarının Okunabilirlik Özellikleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25(1), 233-250.
- Tekşan, K., Süğümlü Ü., & Çinpolat, E. (2020). Readability of Turkish tales. Journal of Language and Linguistic Studies, 16(2), 978-992.
- Turan, O., & Duman, B. (2023). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Öğretici Metinlerin Kök Değerler Bağlamında İncelenmesi. RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi(35), 265-287.
- Türkiye Cumhuriyeti Maarifi 1923-1943, Maarif Matbaası, Ankara, 1944.
- Türkyılmaz, M., Can, R., & Karadeniz, A. (2016). Öğrenci Görüşleriyle Türk Edebiyatı Ders Kitaplarındaki Metinlerin Değerlendirilmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 113-123.
- Utkugün, C. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Ders Kitapları Hakkında Görüşleri. Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi, 8(2), 63-80.
- Zhang, B.H. (2022) Readability Analysis of Texts in College English Textbooks and Reading Passages in CET-6. Open Access Library Journal, 9, 1-19.